

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Den polske billedudstilling på Frihedsmuseet er høj fotografisk kunst. Adam Kaczkawski har her indfanget den dystre stemning, der hvilede over indgangen til Auschwitzlejren. Trods det forjættende løfte om, at arbejde giver frihed, måtte flere millioner fanger ofre livet her.

CARL B. CHRISTIANSEN
& CO. A/S

Landlystvej 38
Telefon 75 11 83 - 75 02 89

Vandfast slibepapir
Slibebånd og
sliberondeller
til alle formål

POUL MADSEN

Bovvej 1 - Padborg

KORNERUP, KOCH
& BANG A/S

Aarhus

GUNNAR JENSEN

Møbelforretning
Tilegade 28, Nakskov

VEJLE LYSTRYK

Vissingegade 5, tlf. Vejle 624

RANDERS DENTAL
LABORATORIUM

Torvegade 12, Randers

HENRY BERTELSEN

El-installatør
Østergade 5, Struer

OVE LYKKEBERG

Slagtermester
Nørrebrogade 56, Horsens

TARM OG OMEGNS
SPAREKASSE

Tarm

ASKOV BOGHANDEL

Askov pr. Vejen

K. JENSEN & E. AGERKILDE

El-installation
Vesterbrogade 3, Viborg

KEMISK INDUSTRI

Strandgade, Vejle

JOHS. CHRISTENSEN

Støbegods
St. Voldgade 6

V. BRASK CHRISTENSEN

Tømremester
Nygade 2, Bøvling pr. Bøvlingbjerg

J. J. JENSEN

murermester
Tranebjerg, Samsø

H. S. BETAK

Malermester
Juelsgade 13, Juelsminde

JENS PEDERSEN

Tømremester
Besser, Tranebjerg, Samsø

SORØ STOLEFABRIK A/S

Sorø

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HDS. KGL. HØJHED PRINSESSE MARGARETHA

Henvendelser om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til formanden, konsul Kaj V. Dahl, Horsens.

Henvendelser ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Smakkegårdsvej 17, Gentofte.
Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV. Skolen Taga 421. Privat Taga 328.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skrædermester Jacob Brandt,
Ørnevej 63, NV.

Ingeniør M. Dyre, DANFOSS, Nordborg.

Overpostbud E. Holger Grome,
Byvej, Maglebylille, Kastrup.

Bankfuldmægtig Olav Holst,
Bengtassevej 6, Hellerup.

Seminarierektor, cand. mag.
Paul Holt, Trøjborgvej 82, Aarhus.

Landsretssagfører Otto Jespersen,
Store Torv 16, Aarhus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorffs-
lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Rollosvej 3,
Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, Aarhus.

Civiloverpolitibetjent S. Julsgård Lar-
sen, Boeslundevej 1, Brh.

Arkitekt Ove Ch. Lembcke, Storegade
3, Randers.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, Aarhus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby,
Fyn.

Dr. Børge Næsted, Store Torv 16-18,
Århus C.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 20,
Herning.

Tidsstudietekniker Børge Emil Peder-
sen, Emdrupvej 125 2, NV.

Landsretssagfører H. Rambusch,
Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Side-
allé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M.F., Herning.

Bladet PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 11 numre årligt.

Ved bestilling af abonnement benyttes girokonto nr. 780.

Annoncer.

Ekspedition, abonnements- og annonce-afdeling: Tagensvej 85 B, København N, TAgA 8502 (kontortid 9-16, lørdag lukket).

Ved indbetaling for annoncer benyttes girokonto nr. 55538.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl. af Dansk Fagpresseforening), Frederiksborgvej 109, København NV.
Skolen: Taga 421. Privat 328.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD:

Den tyske fare	179
Kammeraternes Hjælpefond ..	180
Værnemagere skylder 1.000.000	181
Martin Boman fundet	182
Ministeriets syn på de tyske grave	183
Af dagens post	185
Hende derhjemme XXII	187
Repræsentantskabsmøde	191
Polse modstandsfolk i København	193
Dagbogsblade	195
Bøger	196

Næste nummer udkommer
ca. 15. december.

DEN TYSKE FARE

Det ser ud til, at nynazisternes fremgang ved valget i Bayern fra 0 til 15 mandater i kraft af 7,4 procent af stemmerne har givet store dele af verden et chock.

Vore læsere er imidlertid ikke chokerede, for selv om vi fører en venlig linje overfor Tyskland, har vi gentagne gange understreget, at det må blive Tysklands opgave — pligt eller privilegium — hvad man nu vil kalde det, at bevise, at man med rette kan tale om et nyt Tyskland. Og på dette område er der jo af og til grund til snart at være optimist, snart pessimist.

Pessimist bliver man hver gang den tyske ærke-nationalistiske adfærd påny dukker hovedet frem, for så ved vi, at det i praksis betyder raslen med sablerne, klargøring af marschstøvlerne og pudsning af mesingstrommerne.

Redningen vil ligge i, om man i Tyskland lærte at skelne mellem nationalisme og nationalfølelse, for i nationalisme ligger der en forherligelse af ens eget og ofte aktioner overfor områder, man har lyst til at okkupere, mens nationalfølelse er sund, da den hviler i sig selv og ikke agter at leve endsige leve højt på naboens nederlag.

Flere gange besøgte jeg i år i oktober måned et af de steder, som tyske nationalister sætter meget højt, ja for mange af dem er det et Mekka/Medina. Det er „Mutter Germania“ — kæmpemindesmærket ved Rhinen ved Binger Loch.

Giganten er rejst på et meget dominerende, højtbliggende sted. En kæmpekvinde „Germania“ holder sværdet i venstre hånd og i højre den nye, tyske kejserkrone. Underbygningen er tredelt, og øverste sokkel bærer en indskrift, der fastslår, at man her mindes det tyske folks enige og sejrige rejsning i 1870—71.

Den mellemste sokkel viser Vilhelm I med sine feltherrer, soldatens afsked og hans hjemkomst. I undersoklen giver „Vater Rhein“ „Vagthornet“ til Mosel, som nu efter sejren over Frankrig skal vogte grænsen. På begge sider af „Vater Rhein“ står figurene „Krig“ og „Fred“, støbt af kanonmetal.

Man har skaffet plads til de 5 vers fra sangen „Die Wacht am Rhein“, og den giver smæk for skillingen. Her er sværdklang og hølgeslag. Vi får at vide, at tyskeren er retskaffen, from og stærk, og vogter det hellige grænseland. Heltenes fædre skuer ned og sværger med stolt kamplyst, at Rhinen skal forblive tysk „som mit bryst“.

Det hedder, at Tyskland er så rigt på helteblod, som Rhinen er rig på vand, og derfor skal det være sådan, at så længe der endnu gløder en dråbe blod og endnu en næve drager kården og endnu en arm spænder bøssen, betræder ingen franskmænd den tyske strand. Netop derfor skal alle flokkes ved Rhinen for at være dens vogtere, og sværdet klinger og fanerne flager højt i vinden.

STORE FLOKKE af tyskere valfarter hvert år til „Mutter Germania“. Jeg standsede en tysk lærer, der var dér med en klasse unge, og jeg spurgte ham om, hvordan monumentet og ordene deroppe virkede på ham. Jeg nævnte, at den anvendte svulst kunne være farlig, for vi havde jo oplevet, at den kunne fænge.

Han henviste til, at de allierede burde have sprængt monumentet i luften. Jeg svarede hertil, at det nok var en dårlig idé, men at det ville være en god idé, om tyskerne selv gjorde det. Han har imidlertid ikke grebet idéen, og jeg lader den derfor gå videre til andre tyskere. Aktionen vil yde et bidrag til at hæve tilliden til Tyskland i dag.

F-k.

Kammeraternes Hjælpefond

Bestyrelsesmøde med stort fremmøde og god arbejdslyst.

Kammeraternes Hjælpefond afholdt bestyrelsesmøde på Bygholm Park-hotel i Horsens lørdag den 29. oktober.

Formanden, konsul Kaj V. Dahl, bød velkommen og rettede en særlig velkomst og tak til de 6 nyindtrådte medlemmer i fondens bestyrelse: Grome, Juulsgård Larsen, Børge Emil Pedersen, Lembcke og Dyre. Jacob Brandt var på grund af sygdom forhindret i at deltage.

Efter et kort tilbageblik over fondens virke i de forløbne 20 år nævnedes formanden:

Disse 20 år har bragt os mange glæder og megen opmuntring, også enkelte skuffelser ind imellem.

I de første mange år havde vi meget hyppige forretningsudvalgsmøder, vi var ikke altid enige til at begynde med, temperamerterne slog gnister, men som regel mødtes standpunkterne og jeg tror, jeg tør sige, at vi gennemgående indenfor forretningsudvalg og styrelse har haft et frugtbart og loyalt samarbejde.

Det er lykkedes os i fonden at medvirke til løsning af en række store opgaver, jeg afholder mig fra at gå i detaljer, de her tilstedeværende er jo lige så godt orienteret i så henseende som jeg.

Børn af faldne kammerater i frihedskampen trænger måske mere i dag end før til en hånds-rækning, fordi deres personlige hædersgave er bortfaldet med deres fyldte 18. år.

7 kollegier har vi givet Bernadotte-værelser, og jeg ved, at der er stemning for at navngive og dotere et værelse på hver af de 2 sønderjydske kollegier, Åbenrå og Tønder.

Formanden oplyste, at der var bevilget 2 studielegater à 1.200 kr. til 2 kollegianere i Århus.

Formanden sluttede:

Jeg føler trang til at takke bestyrelsen for den altid vågne interesse, hvormed I har deltaget i fondens ar-

bejde, og endelig takker jeg til sidst mine 3 kammerater i forretningsudvalget, de 3, uden hvis stærkt positive indsats, vi aldrig var nået frem til denne dag.

Navngivning af værelser på Frihedskollegierne i Åbenrå og Tønder.

Der var enstemmig tilslutning til at skaffe de penge, der muliggør en navngivning af et værelse på hver af Frihedskollegierne i Åbenrå og Tønder.

Hendes Kgl. Højhed prinsesse Margaretha har givet tilladelse til, at de må bære prins Axels navn, og for Åbenrås vedkommende er sagen i orden.

Det er os en særlig glæde, at vi på denne måde må være med til at hædre mindet om prins Axel, der var fondens protektor lige fra dens start.

Feriehjem i 15 år

Skoleinspektør Johs. Fosmark fortalte om fondens feriehjem på Keg-næs ved Sønderborg.

Brugen er i stadig stigen, og i den forløbne sommer har der været 615 personovernatninger.

Der var så mange ansøgere, at man måtte nedskære tildelingerne fra de påtænkte 14 til 8 dage. Der forelå længere og kortere hilsener og breve fra Keg-næs-gæster. De udtrykte alle deres glæde over opholdet i en natur-skøn egn og blandt en befolkning, der omfatter feriehjemmets beboere med megen venlighed og sympati.

Der er foretaget en række forbedringer af feriehjemmet, og da man ønsker, at det stadig skal blive bedre og behageligere at bo i, vedtog man at arbejde videre på denne linje.

Forbedringerne vil dog afhænge af fondens økonomiske muligheder.

Fonden har nu ejet feriehjemmet i 15 år, og man må sige, at vi ad den vej har skaffet gode feriemuligheder for et stort antal kammerater, der ellers måtte blive hjemme med familien.

Kassereren, statsaut. revisor H. C. Steen Hansen gav en oversigt over regnskabet pr. 14. oktober 1966.

Redaktøren af fondens blad „Pig-

tråd“ gav en orientering om arbejdet med bladet igennem det sidste halvår.

Der blev fremlagt forskellige hjælpe-sager.

De fire medlemmer i forretningsudvalget blev genvalgt.

Under mødet gav flere af de nyvalgte udtryk for deres glæde over at være med i ledelsen af hjælpearbejdet i Kammeraternes Hjælpefond.

DA R.A.F. „BOMBEDE“

STORSTRØMSBROEN

Det var kun et engelsk nummer, der skulle skjule nedkastningen af faldskærmsagenter

Vidste De, at Storstrømsbroen allerede i 1941 blev forsøgt bombet af englænderne? Det er ikke desto mindre tilfældet. Englænderne kastede fire bomber i nærheden af broen. Der blev ingen skade anrettet. Men det var heller ikke englændernes mening.

Episoden fandt sted den 28. december 1941. En engelsk maskine fløj fra den engelske kyst ned over Tyskland. Pludselig drejede maskinen af og gik nord på. Den passerede op over Falster, og ved Storstrømsbroen, hvor der bl. a. lå tysk antiluftskyts, droppede den engelske maskine fire små bomber i vandet i nærheden af broen. Tyskerne troede, at maskinen var ude på at ødelægge Storstrømsbroen. Og det var netop englændernes mening. De havde med vilje kastet bomberne i vandet, hvor der ikke kunne anrettes nogen skade.

Fra Storstrømsbroen gik maskinen mod sit endelige mål, egnen omkring Haslev, hvor den i mørket lod to faldskærmsoldater springe ud: Carl Bruun og Mogens Hammer. Kun den enes faldskærm virkede. Rundflyvningen og bomberne ved Storstrømsbroen var kun et skjul for den virkelige hensigt.

Fra Haslev returnerede maskinen uskadt til England.

Netop i disse dage rekonstrueres hele aktionen. Det er sket til en optagelse i TV. Den 28. december i år er det 25 år siden, at disse begivenheder fandt sted, og derfor har man rekonstrueret begivenhederne. Udsendelse kommer i fjernsynet den 5. december.

Værnemagere skylder endnu 1.600.000 kr.

Og på „ulovlige avancer“ hos tysker-håndlangere har staten godt 3 millioner til gode

Selv om det er godt 21 år siden, krigen sluttede, er det endnu ikke alle værnemagere, der har betalt hele det beløb, som de ifølge dom skulle tilbagebetale til statskassen. En løselig opgørelse viser, at man endnu mangler 1.600.000 kroner.

Det er den almindelige opfattelse, at en del værnemagere har trukket sagerne længst muligt — åbenbart i håb om, at der skulle komme en lovændring, der kunne fritage dem for det sidste. Det siger sig selv, at noget sådant aldrig vil kunne komme på tale, bl. a. også fordi det naturligvis vil være uretfærdigt at belønne de mennesker, der har trukket deres sager længst muligt ud, mens de mennesker, der straks realiserede for at skaffe penge til dækning af deres mellemværende med staten, skulle af med hele beløbet.

Med hensyn til „forældelsesfrist“, som jo ellers forefindes med hensyn til mange skyldige beløb, ligger det i dette tilfælde sådan, at der ikke eksisterer nogen forældelsesfrist på „krigstidsdommene“.

20 millioner tabt.

Endvidere mangler fortsat i statskassen et beløb på 3,3 millioner kroner, som skal tilbagebetales for „ulovlige avancer“ på arbejde udført for tyskerne. Ialt lød denne post på 200 millioner kroner. De 20 millioner er „tabt“ bl. a. som følge af dødsfald, men 180 millioner skulle kunne reddes hjem. Det er altså af dem, der fortsat mangler 3.300.000 kroner, men disse penge har staten sikkerhed for i form af pantebreve eller lignende. Det samlede tab skulle således ialt „kun“ blive på 20.000.000 kroner. Det må i denne forbindelse ikke glemmes, at det er penge, som tyskerne har hævet i Nationalbanken til dækning af udførte arbejder her i landet.

Om de resterende beløb må vel

siges, at det egentlig ikke er store tal. Man kan f. eks. sammenligne med, at politiet i dag i bøder indkasserer ca. 30.018.614 kroner årligt, og skattevæsenet regner med at indkassere ialt ca. 50.335.000 kroner på beløb, som folk af uforklarlige årsager har „glem“ i skatte-regnskabet. Dette beløb er naturligvis også for et helt år, og det omfatter godt 10.600 sager. Sammenlignet med dette er de tre krigstal på 1,6 millioner, 3,3 millioner og 20 millioner naturligvis kun småting.

Ingen forvandlingsstraf

Med hensyn til kategorien værnemager-bøder er disse naturligvis enten indbetalt, eller også har de forskellige dømte afsonet bøderne, fordi der i mange tilfælde var forvandlingsstraf kædet til dommene. Derimod kan man ikke kæde forvandlingsstraf sammen med „konfiskationsbeløb“. Adskillige af dem, der er dømt til tilbagebetaling til staten, har haft disse domme kædet sammen med anden form for straf, f. eks. fængsel eller hæfte i en længere eller kortere periode.

I opgørelsen mangler nu kun et enkelt tal. Hvor mange af de større fisk slap udenom nettet, da regnskaberne blev gjort op lige efter krigen? Her kan der kun være tale om gætteværk.

—ark.

Storforbryder udleveres

Derefter mangler man i Vesttyskland kun syv af de „største“

Ifølge meddelelser fra Ghana har man nu besluttet at udlevere lægen Horst Schumann, der var en af de otte „større“ krigsforbrydere, som vi omtalte i sidste nr. af „Pigtråd“. Hertil kommer, at man jo — som andet sted omtalt — har fundet den

største af de otte, nemlig Martin Bormann.

Når Ernst Schumann kommer hjem til Vesttyskland, forestår der en større retssag. Han har været en af „foregangsmandene“ i de såkaldte eutanasi-drab. Han har endvidere adskillige hundrede „almindelige drab“ i kz-lejre på samvittigheden. Det er givet, at Vesttyskland efter at have fået fingre i Horst Schumann også vil efterlyse danske kz-fanger, som evt. kan fortælle noget om den forbryderiske læge.

Det er forøvrigt ikke blot i Vesttyskland, at man fortsat arbejder på udrensning blandt nazi-forbryderne. I Østrig har man netop besluttet at foretage en grundig undersøgelse blandt østrigske embedsmænd, som mere eller mindre frivilligt var i tysk krigstjeneste, og som kan gøres ansvarlige for forbrydelser enten i forbindelse med fængslinger, kz-lejre eller drab, hovedsagelig på jøder. Den jødiske efterretningstjeneste i Wien mener at have graverende beviser mod „nogle hundrede“. De kan nu forvente at få deres optræden i krigstiden nærmere undersøgt, og de vil blive straffet, såfremt domstolene finder beviserne tilstrækkeligt dokumenterede.

—ark.

Klara Asscher-Pinkhof: Stjernebørn. (183 sider, 16,75 kr. Unitas forlag).

Atter en bog om jødeforfølgelserne. Klara Asscher-Pinkhof er født i Holland, men arbejder nu som lærerinde ved voksenundervisningen i det israelske Jerusalem.

Stjernebørnene er de små hollandske piger og drenge med Hitlers jødestjerne på skoletøjet og legedragten. Det er ubegribeligt triste skæbner, der berettes om, og en dyb tone af vemod klinger igennem dem. Det er ikke voldsom anklage eller indestængt had, der møder os på bogens blade.

Med oprigtig glæde læser man bogens sidste afsnit, hvor forfatterinden efter store lidelser er på vej hjem til Palæstina. Glæden fylder hendes sind. Hun er fri, fri. Stjernen kan pilles af. De er alle fri, men andre stjernebørn? Ja, dem tog Gud selv stjernerne af for at sætte dem blandt de andre stjerner på sin himmel til et evigt vidnesbyrd.

H. P. KRISTENSEN.

Martin Bormann fundet

Men det bliver uhyre svært at få ham udleveret

Martin Bormann lever! Det er nu fastslået med sikkerhed, at det lykkedes Bormann at flygte efter de dramatiske begivenheder i bunkeren i Berlin, hvor Hitler begik selvmord. Bormann flygtede ved hjælp af undergrundsbanen gennem de russiske linjer, og han tog først til Flensborg, hvor den nye tyske regering havde slået sig ned. Derfra lykkedes det ham at rejse til Spanien og videre til Sydamerika. Der udfoldes nu omfattende bestræbelser for at få ham udleveret.

Martin Bormann er i dag 66 år gammel. Han var „rigsleder“ i nazitidens Tyskland, og som sådan var han Hitlers nærmeste medarbejder. Bormanns „synderegister“ er endnu mere omfattende end Eichmanns. Sådan set har Bormann allerede fået sin dom ved Nürnbergprocessen, hvor han blev dømt til hængning „in absentia“, som det hedder, når en person er fraværende.

Trofast til det sidste

Bormann var trofast overfor Hitler lige til krigens sidste dag. Det var således ham, der søgte at gennemføre „den brændte jords“ politik, og det er helt klart, at udrensningerne i Europa efter nazismens forbrydelser ikke har nogen mening, såfremt Bormann, der var Hitlers værste håndlanger, ikke bliver stillet for retten og draget til ansvar.

Samme mand fandt Eichmann

Det er påny den israelske efterretningstjeneste, der har gjort et fantastisk stykke arbejde ved at opspore Martin Bormann. Israelitterne har en særlig afdeling af efterretningstjenesten, som har den specielle opgave at finde de forsvundne naziforbrydere. Denne efterretningsafdeling har et kontor i Wien, som ledes af Simon Wiesenthal. Som bekendt var det samme Wiesenthal, der i sin tid fandt frem til Eichmann, og det var også ham, der organiserede arrestationen og overflytningen af Eich-

mann fra Argentina til Israel, hvor masseorderen blev stillet for retten, dømt til døden og henrettet ved skydning.

Udlevering vanskelig

Simon Wiesenthal er nu 58 år gammel, og når det er ham, der meddeler, at han har opsporet Bormann, kan man roligt gå ud fra, at meddelelsen er sandfærdig. Wiesenthal føjer imidlertid til, at det sikkert vil blive svært at få Bormann til Europa. Bormann opholder sig nemlig i Sydamerika, men Wiesenthal oplyser intet om, hvorvidt det er i Paraguay eller Argentina. Der kan kun være tale om et af de to lande. Ad diplomatiske kanaler har man allerede indgivet en anmodning om at få Bormann udleveret, men denne anmodning er blevet afslået i første omgang.

„Mordere iblandt os“

Gennem de sidste 20 år har Wiesenthal ledet kontoret i Wien. Han har nu samlet alle de mest interessante episoder af sit liv i en bog på 500 sider, som netop er blevet udgivet. Bogen kalder han „Mordere iblandt os“. I løbet af 1967 forventes det, at denne bog vil udkomme i de fleste europæiske lande.

Det er netop i bogen „Mordere iblandt os“, at Wiesenthal afslører overfor offentligheden, at det er lykkedes at finde Bormann. „Ingen tvivl er mulig,“ siger Wiesenthal, „vi står overfor den rigtige mand, Hitlers nærmeste medarbejder og den mest ansvarlige i levende live, når det gælder forbrydelserne i Europa.“

Det afsnit i bogen, der fortæller om denne sag, har Wiesenthal kaldt „Tilfældet Bormann“. Det oplyses, at „Bormann trives i bedste velgående, men det bliver sikkert langt sværere at tage ham, end tilfældet var med Eichmann. For det første færdes han sjældent alene, men altid omgivet af tidligere SS-folk, og hans vagter er konstant bevæbnede.“

Flugten

Om Bormanns flugt kan oplyses, at han var sammen med Hitler i dennes sidste timer i bunkeren i Berlin. Russerne nærmede sig Hitlers skjulested, og så skete selvmordet den 30. april 1945. Bormann skjulte sig til den 1. maj, men da lykkedes det ham at følge en tysk patrulje, som slog sig igennem de sovjetrussiske linjer, gennem Friedrichsstrasses Ubaneanlæg. Dagen efter dukkede Bormann op hos Dönitz-regeringen i Flensborg, men Dönitz afviste ham. Det lykkedes derefter Bormann at flygte til Spanien, hvorfra han fortsatte sin videre rejse til Sydamerika.

60.000 nazister i Sydamerika

Længe før deres flugt havde nazisterne sikret sig rejsepenge. Wiesenthal dokumenterer, at nazilederne stod bag oprettelsen af en SS-bank i Schweiz, som i dag fortsat eksisterer, men blot naturligvis under et helt andet navn. I denne bank havde man „for alle tilfældes skyld placeret enorme summer“. Ialt hævder Wiesenthal, at sammenlagt 8.000 nazister klarede sig bort fra Europa ved hjælp af pengemidler fra denne banks „specielle konto“. I Sydamerika befinder sig sammenlagt 60.000 tidligere nazister.

Næppe nogen „afhentning“

Tyskerne vil naturligvis gerne have Bormann udleveret, og der er i Tyskland udsat en belønning på ca. 180.000 danske kroner til den, der kan skaffe ham til veje — eller påpege, hvor han befinder sig. Det menes dog ikke, at hverken tyskerne eller israelitterne vil vove en tilsvarende „illegal“ afhentning af Bormann, som tilfældet var med Eichmann, idet de diplomatiske kvaler vil blive for omfattende. Derimod håber man på, at Sovjet, England og USA vil lægge så meget pres på det pågældende land, at man bliver nødsaget til en udlevering. Bormann blev, som bekendt, af den allierede domstol i Nürnberg dømt til døden, hvorfor samtlige lande skulle være interesseret i udleveringen. På forhånd regner man med, at amerikanerne vil gøre, hvad de kan, selv om

det på en måde — diplomatisk set — ligger sværest for dem.

Da Eichmann blev „hentet“

Det vil sikkert erindres, hvordan Wiesenthal i 1953 pludselig meddelte, at „Eichmann levede“. Meddelelsen blev givet under lignende omstændigheder, som tilfældet nu er med Bormann. Men der var blot ingen, der dengang troede på, at det var sandt, hvad Wiesenthal fortalte. Først syv år senere — den 11. maj 1960 — dokumenterede Wiesenthal sine påstandes rigtighed ved „at hente“ Eichmann i en lille forstad til Buenos Aires. „Afhentningen“ foregik ved hjælp af 4—5 israelske efterretningssagenter, men bagefter blev der, som det også vil huskes, en mængde diplomatiske kvaler mellem Israel og Sydamerika.

Lige siden „episoden Eichmann“ har Wiesenthal været i fare. Han går konstant bevæbnet, og han skal være yderst forsigtig med, hvor han færdes. Selv da han var i København for et stykke tid siden for bl.a. at holde foredrag i Studenterforeningen, blev der passet ekstraordinært godt på ham. Nu nåede han altså endnu et resultat: Han fandt frem til Hitlers nærmeste medarbejder og medskyldige, Martin Bormann.

Nu mangler kun én af „de store“.

Det vil erindres, at man fandt frem til Auschwitzlægen, dr. Josef Mengele, skjult i Paraguay. Det var ham, der „udvalgte“ fangerne til kz-lejrens gaskamre, men det har været umuligt at få sydamerikanerne til at udlevere ham til Europa. Også for dr. Mengele havde tyskerne udsat en belønning — halvt så stor som belønningen for Martin Bormann. Der lægges ikke skjul på, at ledetrådene til dr. Mengele også førte til Bormann. De to har gennem alle de forløbne år haft et vist samarbejde.

Vi omtalte både Bormann og dr. Mengele i sidste nummer af „Pigtråd“. Den eneste af de helt store, man nu savner underretning om, er gestapochefen Heinrich Müller. Møget tyder på, at der i løbet af ganske kort tid også kommer oplysninger om ham.

HANS FOSMARK.

Kirkeministeriets syn på flytning af tyske grave

Ministeriet vil undgå at skabe tyske mindelunde, og flytningerne har kun omfattet knap 4.000 af 26.000 døde tyskere

I de sidste dage — den 21. og 22. ds. — har spørgsmålet om flytningen af en række tyske grave på danske kirkegårde været til behandling i Østre Landsret. Dommen ventes om kort tid, og — uanset udfaldet — kan den forventes appelleret til højesteret, hvorefter den endelige afgørelse først kan påregnes i løbet af det nye år.

I forbindelse med sagens behandling ved Østre Landsret har vi anmodet Kirkeministeriet om en forklaring på en række „dunkle“ punkter. Som bekendt har „Pigtråd“ tidligere udførligt givet udtryk for vor mening vedrørende dette spørgsmål. Sidst i en ledende artikel, hvori vi forespurgte, hvorfor i alverden man ikke var nået frem til det resultat, at tyskerne fik deres døde hjem til deres egne kirkegårde i stedet for, at danske kirkegårde skulle laves om til „mindesteder“ for tyskere. På ministeriets vegne har departementschef A. Roesen givet udførlige og forklarende svar.

Bange for konsekvenserne

— Lad mig straks fastslå, siger departementschefen, at vi også har haft tanken om, at tyskerne kunne få deres døde hjem til tyske kirkegårde. Fra dansk side gav man dem dette tilbud allerede i det første møde med tyskerne, der holdtes i det danske udenrigsministerium. Fra tysk side svarede man, at det desværre ikke var muligt af hensyn til konsekvenserne i andre lande. I Polen, Frankrig, Holland, Belgien, Balkanlandene og mange andre steder ligger tyskere begravet. Det drejer sig velsagtens om millioner, og det ville naturligvis ikke være muligt at flytte alle disse døde hjem. Man kunne blandt andet risikere, at de øvrige lande krævede, at de døde tyskere blev flyttet hjem, hvis noget sådant var sket her fra landet. Og det ville ikke være muligt.

Samles på 35 kirkegårde

Derfor bad tyskerne om en centralisering. Det sker nu på en sådan måde, at de tyske grave samles på ialt 35 danske kirkegårde. Når det drejer sig om så stort et tal som 35, mener man, at man alene derved har undgået at skabe en tysk mindepark. Men hertil kommer noget meget væsentligt:

Ialt døde der 26.000 tyskere i Danmark. De 85 pct. af dem ligger i forvejen begravet på de 35 kirkegårde, og det, man strides om, er altså kun de sidste 15 pct. Ydermere kan tilføjes, at en stor del af de 15 pct. allerede er flyttet til de 35 kirkegårde.

Ialt skulle der flyttes 3.900 grave fra sammenlagt 475 kirkegårde. I de tilfælde, hvor menighedsrådene ikke har protesteret, fortsættes arbejdet med flytningen, men for ca. 90 kirkegårdes vedkommende afventer man udfaldet af retssagen. De ca. 90 er dem, der har rejst sagen mod ministeriet.

I kirkeministeriet har man altså den opfattelse, at når ca. 22.000 tyskere ligger begravet på 35 kirkegårde — uden at disse kirkegårde er blevet „tyske mindelunde“, hvortil tyske efterladte søger i stor stil, ja, så kunne man også flytte de sidste knap 4.000 tyskere til disse 35 kirkegårde uden at løbe nogen risiko!

Flytningen har i øvrigt aldrig været i dansk interesse, men man har imødekommet et tysk ønske ved at gå med dertil. Stadigvæk bør man huske, at hele sagen kun drejer sig om 3.900 grave af 26.000 ialt.

Mange anmodninger om flytning

— Det er noget hidtil uhørt, at man går med til flytning af grave?

— Det kan man godt sige. Det er ikke ualmindeligt, at kirkeministeriet modtager anmodning om flytning af grave. Hvis f. eks. en familie bor ét sted i landet og skal forflyttes til

N.P. OLSEN^{SE} EFTF.
SVEND AAGE
GULD OG SØLV *
UHRE OG OPTIK
TLF. 41100 - EBELTOFT

Lund

**SØREN ABRAHAMSEN &
H. P. NIELSEN**
Fiskergade 1 - Aarhus

HVIDSTEN KRO
har altid en bid brød —
en tår øl — og en dram
Gudrun Fiil - Tlf. Spentrup 22

LUNDEGAARD TEGLVÆRK
Stoholm, Jylland

THORKILD SØRENSEN
Skovvej 22, Skælskør

C. J. BORELLA-HANSEN
Statsaut. el-installatør
Algade 32, Vordingborg

FREDMANN & SØNNER
Bomporten 3, Gentofte

A/S VESTFYNS ELFORSYNING
Assens

**TØNDER
BEGRAVELSESFORRETNING**
Nørregade 1, Tønder

Fa. PETERSEN & DRÆBY
Instrumentfabrik
Buevej 1, Hillerød

KJULGAARDENS MINKFARM
Carl Thomsen
Hirtshals

TOBAKSHUSET
Rødvej - Stevns

VILH. ZELTNER
Murermester
Studiestræde 7, København K.

G. SALICATH & CO.
Strandagervej 23
Tlf. Hellerup 9883

POUL ZACHARIASSEN
Boghandler
Hovedgaden 19, Lyngby

EMULSION A/S
Palsgaard
Juelsminde

E. HONORE
Bagermester
Pandrup, Jylland

**SPAREKASSEN
FOR HIRTSHALS & OMEGN**
Nørregade 1, Hirtshals

THYLANDS BANK A/S
Hurup

**FARSØ OG OMEGNS
SPAREKASSE**
Farsø

Fa. CHR. B. LYNGSIE
Raadmandsgade 17
København N.

**KØGE
INSTALLATIONSFORRETNING**
Torvet 15, Køge

Revisionsfirmaet
E. FRANDSEN
Kolding

**STUBBEKØBING—BOGØ
SPAREKASSE**
Stubbekøbing

DAGBLADET
Ringsted
Køge — Roskilde

**BY- &
LANDBOSPAREKASSEN**
Danmarksgade 64, Frederikshavn

ÆBLEBJERG FRUGTPLANTAGE
Plantageejer H. H. Jessen
Kirke Hørup

**A. ANDERSEN'S
STAALVAREFABRIK A/S**
Godthaab pr. Godthaab St.

JOHN HINTZE'S ENKE A/S
Skibshandel
Rønne

SØRENSEN & MEKLENBORG
Landinspektører
Kongensgade 71, Odense

et andet sted. Så sker det, at familien anmoder om også at måtte flytte deres døde på kirkegården til den nye by. I sådanne tilfælde siger ministeriet altid nej. Der findes eksempler på, at familierne senere har takket os for det „nej“, for det har ofte vist sig, at familien ikke kunne trives det nye sted, men flyttede tilbage igen. Og så var det jo meget rart, at de døde ikke var flyttet med. Lad os fastslå, at der ville blive et frygteligt roderi her i landet, såfremt det var almindeligt tilladt at grave de døde op igen — og flytte dem til et andet sted.

— Men man har tidligere gået med dertil?

— Man har gjort det i enkelte tilfælde. Der er forekommet begravelser, hvor det bagefter viste sig, at den afdøde havde et bestemt ønske med hensyn til det sidste hvilested. I sådanne tilfælde har man givet tilladelsen. Det er også sket, at et hjørne skulle skæres af en kirkegård, f. eks. til vejudvidelse, og så har man også givet tilladelsen til flytning.

Endelig skete det under krigen, at f. eks. frihedskæmpere blev dræbt af tyskere — og begravet på en „hjemlig“ kirkegård. Da Mindelunden senere blev oprettet, blev der givet tilladelse til flytning, såfremt familien ønskede det. Det skal måske også tilføjes, at Danmark efter krigen fik tilladelse til at hente de danskere, der var døde i Tyskland og begravet på tyske kirkegårde, f. eks. en del af dem, der døde under fængselsophold dernede.

Kun lidt tilbage

— Det er mere end 21 år siden, at tyskerne døde her i landet. Hvad er der tilbage af de døde?

— Ikke ret meget. Adskillige er end ikke begravet i kister, men var kun svøbt i sækkelærred. I de tilfælde, hvor man anvendte kister, var der kun tale om rå, sammentømrede brædder, så de jordiske rester af tyskerne er ikke omfattende.

Vi anvender derfor også nu ved flytningen en slags barnekister, hvorved de nye grave ikke tager så megen plads.

Alle er flyttet på øerne

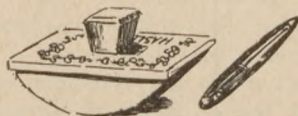
— Men arbejdet med flytningen fortsætter altså?

— Ja, i de tilfælde, hvor menighedsrådene ikke protesterer. Jeg kan også tilføje, at vi faktisk er færdige med flytningerne på øerne. Det var vi — stort set — før retssagen kom. Tilbage er der blot nogle flytninger i Jylland, og det er altså dem, man ikke har kunnet enes om. Om selve

retssagen kan siges, at stridsspørgsmålene kan udformes således: — Kan kirkeministeriet afgøre, hvorvidt gravfreden må krænkes, eller skal ministeriet spørge menighedsrådet og rette sig efter det, hvis det har en anden opfattelse end ministeriet?

Dommen i landsretten — og senere i højesteret — vil vise det.

H. F.

Af dagens post

Demokrati

Demokrati er ikke noget, man har; man skaber mulighed for det; demokrati eksisterer i samme grad som mulighederne for det udnyttes. Demokrati er at samtalen holdes i gang mellem de forskellige standpunkter.

Demokratiets fare i øjeblikket er „hvad kan det nytte“-synspunktet. Jeg har ikke forstand på det, jeg bliver bare til grin; men der er en dyb sammenhæng mellem det at blive til grin og få forstand på det, meningsdannelse sker ved, at man ytrer sig.

Derfor, kære venner, det kan nytte, hold gryden i kog, hold samtalen i gang.

KARL RØNNE.

En røst fra Theresienstadt

Som fange i 1½ år i en kz-lejr, hvor jeg selv har været med til at bygge gaskamre på „Basteien“ i Theresienstadt, under højeste ledelse af jødemorderen Adolf ichmann, og hvor vi havde dødsstraf for tobaksrygning, radiolytning og avislæsning, og hvor vi blev dirigeret af den tyske kommandatur SS'ere fra morgen til aften, og hvor kosten bestod af 4 halvrådne kartofler og melsauce samt kaffeerstatning til aftensmad, er det mig en glæde at takke Dem for Deres smukke artikel i anledning

af de forbandede oktoberdage i 1943, hvor danske jøder blev slæbt til kz-lejren i tyske kreaturvogne med op til 70 mennesker i hver vogn.

At man overhovedet kom hjem, skyldes udelukkende de danske Røde Kors pakker, som ankom efter først 10 måneders forløb til Theresienstadt, da tyskerne gjorde alt for at nægte de danske jøder i Theresienstadt pakker af nogen art.

Da pakkerne iøvrigt begyndte at komme, stjal tyskerne altid det halve, incl. vitaminpiller, som var strengt forbudt for fangerne i fangelejren.

Iøvrigt døde fangerne dernede af mange alvorlige sygdomme, som f. eks. tyfus, meningitis, maveforgiftningsinfektioner o. m. a..

Blandt vore fangevogtere havde vi adskillige østrigske SS'ere, bl. a. flere af den myrdede socialdemokratiske forbundspræsident Dolfus' nazistiske mordere.

Siden året 1941 blev der ialt udsultet og ødelagt over en halv million fanger i kz-lejr Theresienstadt. De faktiske forhold i Theresienstadt var uhyggelige, og man „levede“ til daglig i dødens forport. På de første 2 mdr. af mit fangeophold, tabte jeg i vægt over 25 kg.

Efter alt hvad jeg har oplevet hos tyskerne, har jeg besluttet aldrig mer at sætte mine ben på tysk jord — ikke før jeg bliver hentet igen af dette pak, som desværre ikke har forandret sig særligt.

Sålænge den tyske administration består af en bunke ledende nazister indenfor domstole, militær og politiet samt blandt kontorchefer og departementschefer i Bonns regeringskontorer.

Jeg hører ikke til de mennesker, der er for godtroende vedrørende ty-

BEVAR DERES TÆNDER —

GÅ TIL TANDLÆGE

2 GANGE OM ÅRET

VÆRN OM NATUREN

**STØT KAMPEN
FOR KRÆFTENS BEKÆMPELSE**

skerne. De vil kunne gøre det igen, måske under ledelse af herr Franz Josef Strauss, som utvivlsomt er en meget farlig mand for demokratiet i Europa. Idet jeg takker Dem endnu en gang for Deres smukke, velmenende artikel i kz-fangernes tidskrift PIGTRAAD for for september, omkring tyskernes sataniske forfølgelser af de danske jøder, ønsker jeg Dem alt godt for bladet og dets udmærkede redaktør.

Kz-fange 1943—45

Kurt Grün,

transport nr. 25/3—II (fange nr.)

HVORDAN FINDER MAN UD TIL NEUENGAMME?

En læser skriver, at han vil besøge Neuengamme, men da den tidligere kz-lejr muligvis er vanskelig at finde, beder han os bringe en kortskitse.

☆

Vi er klar over, at det fremsatte ønske deles af mange, og vi har derfor gennem højt kvalificerede kontakter søgt at kunne bringe den ønskede kortskitse allerede nu, men det har ikke været muligt at skaffe tilstrækkeligt godt arbejds materiale her i Danmark. Officielle kort fortæller jo ikke noget om Neuengamme.

Vi regner imidlertid med at kunne bringe den helt rigtige kortskitse i decembernummeret, men vi kan anbefale, at man opsøger banegården i Bergedorf og herfra går syd på ad Bergedorf Hovedgade. Denne følger man, indtil man når skiltet, hvorpå der står: Mahmal Neuengamme, det bliver en spadseretur på ca. 1 mil.

Vietcong

Albert Henrik Mohn: Ansigt til ansigt med Vietcong. Hasselbalchs forlag, 1965.

Selv om Mohns velskrevne bog om krigen i Vietnam i sin form er engageret, må den karakteriseres som en objektiv og nøgtern skildring af den ulyksalige krigs udviklingsforløb. Mohn glemmer ikke — som „anti-amerikanerne“ ofte gør det — at give et portræt af den virkelige modstander: diktatoren Mao Tse-tung“. Bogen fortjener at være en del af det grundlag vore diskussionsdomme fældes på. Den er ikke til at komme udenom, når man på afstand vil prøve at danne sig et billede af situationen. Mohn minder stærkt om de udenrigspolitiske kommentatorer, der i mellemkrigstiden forgæves søgte at ruske de demokratiske kræfter op til dåd mod den periodes verdensrobre. Måtte han ikke blive tiet ihjel.

—hm.

☆ ☆ ☆ Hende derhjemme

XXII

AF NICOLINE FOSMARK

Da hun kom tilbage til Kolding igen, lå der brev fra Thor. Det var kommet dagen før.

Min egen elskede pige! Mange tak for dine tre pakker med levnedsmidler, honning, undertøj og strømper, som jeg modtog den 24/12, 1/1 og 8/1. Appelsinerne fra Svend var gode, modtaget den 28/12. Det glæder mig at læse, at Svends svoger — ham selv — er blevet sekretær og nu har stillesiddende arbejde. Det bekommer ham sikkert bedre end det hårde arbejde, han havde før. Jeg læser for tiden en bog af Ricard: „Kristus og hans mænd“. Jeg lader ofte tankerne gå til vort hjem og vore stuer, men mest længes jeg efter dig, min egen pige. Vi får nu tre pakker månedlig fra Røde Kors. Gud velsigne dig. Jeg elsker dig. Jeg håber så inderligt på et snart gensyn.

Din egen Thor.

Nu sultede Thor ikke. Det var, som om hun kunne læse mellem linierne, at det mest var det sjælelige ved indespærringen, der pinte ham. Han længtes hjem.

Og han var blevet sekretær og havde ikke så hårdt arbejde mere.

Hun var meget oplivet over dette brev. Det var dejligt at vide, at han alligevel havde fået julepakken, så noget af den måtte han have fået. Og lige netop juleaften. Det måtte da være dejligt at få en hilsen hjemmefra netop den aften. Og nu havde han varmt undertøj og strømper.

Hun glædede sig inderligt over det og så lidt lysere på situationen.

Lejren i Padborg var færdig forlængst.

Fanger kom og gik. Ingas håb om, at Thor måtte komme op i Frøslevlejren, brast hurtigt.

Det hed sig, at tyskerne virkelig havde lovet, at ingen fanger skulle deporteres til Tyskland mere, og at

de, der var dernede, skulle hjem i den danske lejr, hvis danskerne vilde bygge og bekoste lejren.

Men det gik med det løfte som med ikke-angrebspagten. Tyskerne havde aldrig tænkt at holde det, og det ene hold fanger efter det andet blev sendt fra Frøslevlejren til Tyskland.

Og imedens hamrede englænderne ned på Berlin. Næsten hver aften tordnede de oppe i luften på deres færd ned over Tyskland.

Inga begyndte om morgenen med at høre radio fra England og Sverige.

Ville den krig aldrig få ende.

Det var ufatteligt, at Tyskland kunne blive ved. Alt var kaos dernede.

Den sidste pakke, kaptajn Due havde haft med til Thor, måtte han tage med sig tilbage igen, fordi der ingen tog gik fra Lybeck til Berlin.

Med alle de efterretninger voksede hendes ængstelse for Thor. Hvordan ville det ende?

Nu havde russerne stået så længe — udenfor Berlin. Hvorfor gik de ikke videre?

Fra Berlin til Oranienburg var der 25 km, så den dag, de tog Berlin, måtte turen snart komme til koncentrationslejren.

Hun blev mere og mere bleg, og hun så, at de andre kvinder havde det på samme måde.

Alle brevene til Thor gik ned med luftpost, det var den eneste forbindelse, der var tilbage. Men Røde Kors bilerne fortsatte endnu, så de fik stadig mad dernede.

Hun turde ikke tænke på, hvad der skete, hvis de også holdt op.

Og ville tyskerne gøre fangerne fortræd, hvis de tabte? Det var det store spørgsmål, der stod malet i alle de pårørendes ansigter. Der kom bud om det ene dødsfald efter det andet.

PAASTRUPGAARD Jørlunde pr. Slangerup
HANS HELGE MARTINSEN Smedemester Dalby pr. Haslev
N. BØRRESEN'S METALVAREFABRIK Bygmestervej 4, København NV.
KJØGE NY KAFFE- & THEHANDEL Torvet 3, Køge
CARL C. BIEHL Bogtrykkeri Slotsgade 15, Graasten
TØLLØSE ØSTEFABRIK Jernbanevej 42, Tølløse St.
NORDISK BROWN BOVERI A/S Vester Farimagsgade 7 København V.
J. ANDERSKOUV & A. T. THOMSEN Rådg. ingeniører Herning — Esbjerg — Kolding
ARBEJDSMÆNDENES COOP. ENTREPRENØRFØRETNING Silkeborg
KOLDING FYRVÆRKERIFABRIK
G. A. LINDGREN Maskinfabrik Vingaardsgade 13, Aalborg
SPAREKASSEN FOR RINGSTED OG OMEGN
Fa. V. GRUM-SCHVENSEN Møllemosegaard Allerød
PEDER JENSEN Bagermester Torvet 3, Lemvig
WILLIAM LARSEN Møbel forretning Ikast
AULUM SPAREKASSE Aulum St. - Tlf. 78
SPAREKASSEN FYN Odense
KNUD PLOUGSØE Møbelhandler Pile Allé 55, København F.
RYEGAARD LAND- & SKOVBRUG
ROSKILDE EGNENS FODERSTOFFØRETNING Sdr. Ringvej 14, Roskilde
POUL MADSEN Tømrer- & snedkermester Møbelhandel Padborg

VIGGO MADSEN'S BOGHANDEL Bispensgade 10, Aalborg
SYDLANDETS MØBELLAGER A/S Nexø, Bornholm
HOPPE & CHRISTENSEN Kolding
RYØ A/S Ingeniør-firma Nytorv 14, Aalborg
P. HELM-PETERSEN Blomster en gros Aabrogade 8, Aarhus N
TEKSTILARBEJDERNES FAGFØRETNING Nørregade 21, Ikast
SOPHUS E. JOHNSEN & CO. Skibshandel Aarhus, tlf. 06-12 28 59
ASK HØJSKOLE Ask pr. Malling
ALLINGE MESSE Kirkegade 11, Allinge
E. P. KROMANN Ingeniørfirma Upsalagade 26, København Ø.
J. L. BECK OG CO. Kul & olie Torvet 20, Horsens
KAMPMANN, MØLLER OG HERSKIND A/S Kystvej 5, Aarhus C
CARL P. JENSEN Traktorimport Nørre Nebel
ALB. ANDERSEN'S BOGTRYKKERI Bredgade 9, Hurup, Thy
LANDBOSPAREKASSEN FOR RIBE OG OMEGN
BAGERMESTRENS RUGBRØDSFABRIK A/S Sønderborg
ESBJERG BANK A/S
AABENRAA LIGKISTEMAGASIN Ramsherred 31, Aabenraa
SPENDTRÆFABRIK v/ L. Nielsen Jepsen Bredbro, telf. 4 15 33
CHR. LAUSEN Fedevarer en gros Gram
DEN DANSKE LANDMANDSBANK Gothersgade 18, Fredericia

KINOPALÆET Haderslev
MARSTAL TRÆLASTFØRETNING A/S Marstal
SPARE- OG LAANEKASSEN FOR KERTEMINDE OG OMEGN
Fa. VENG CHRISTENSEN & CO. A/S Gl. Kongevej 33 København V.
A. MADSEN Urmager Hovedvejen 26, Birkerød
MDTJYDSK TRÆLASTHANDEL Silkeborg
KNUD SMITH Købmand Holmegade 11, Ulfborg
BIOGRAFEN Slagelse
Fa. ANTON PETERSEN Korn & foderstoffer Sorøvej 18, Slagelse
DE KVINDELIGE BRYGGERIARBEJDERE Lindvangsallé 6, Frederiksberg
Fa. OLUF BRUUN Lynge pr. Sorø
FLEMMING JØRGENSEN Gudhjem Manufakturhandel Gudhjem, Bornholm
AAGE ØRUM Rådg. ingeniør Poul Andersensvej 14, Holstebro
HYGGE-BO v/ Helge Nielsen Mellemg. 9, Faaborg
A/S WIGGO KONGSTAD Esbjerg
HATTENSETS OFFSET REPRODUKTION Blågårdsgade 23 B, København N.
SLAGTER- & VIKTUALIE- FØRETNINGEN - P. Pedersen Vestergade 1, Struer
KØB HORSENS SØLV
CARL JENSEN Bagermester Galten pr. Hadsten
TH. FRYDENDAHL PETERSEN Købmand Hvide Sande pr. Ringkøbing
MUNCH CHRISTENSEN'S BOGHANDEL Nørregade 22, Vejle

Hvad døde de af? Den ene dag var de alle til mindegudstjeneste over én, der var død i koncentrationlejr. Dagen efter afsted med en bukete til en gammel mor, der havde mistet sin eneste søn og støtte.

Der blev et sammenhold imellem dem. De forstod hinandens angst og sorg og var i samme båd. Den ene dag var den ene ved godt mod, og den anden græd, og næste gang de så hinanden, kunne det være omvendt.

☆

Foråret var ved at bryde frem, og Inga gik en lang tur og glædede sig over den milde luft, så frøs Thor da ikke; det var godt, at han havde klaret sig vinteren over. Det var mærkeligt at vide, at han boede et eller andet sted i Tyskland, og ikke kende noget til hans levemåde og arbejde, det var som at have én liggende for døden hele tiden, og angsten knugede.

Alle brevene var ens, både hans og de andres, man skulle næsten tro, at de havde en formular, de skrev efter, hvad de vel også havde.

Ikke en eneste gang havde en fange skrevet hjem, at han manglede noget som helst, og dog takkede han så inderligt for alle pakker, for toilet-papir, knapper, mad, tøj, ligemeget hvad, selv ting der slet ikke var sendt, takkede han for, og så vidste man, at de manglede det.

I sidste brev havde Thor skrevet: „Tak, fordi du vil sende mig noget salt“. Inga troede, at han havde skrevet forkert; men da hun om eftermiddagen havde mødt fru Hansen, der også havde fået brev fra sin mand, viste det sig, at han havde skrevet det samme. Så sendte de salt, og der gik bud til alle de andre: „De mangler salt“.

Inga var begyndt at gå tidligt i seng om aftenen, hun var alligevel så træt, så lå hun og læste.

Agnes så hver dag bekymret på hendes tiltagende bleghed. Hun var blevet så tynd og gennemsigtig og tog ved alt. Så havde hun ondt i ørerne og måtte til specialist, eller maven fungerede ikke.

En aften lå hun på sofaen i dagligstuen og læste i sin Københavneravis, som Rolf lige havde hentet.

Som sædvanlig gennemgik hun dødsannoncerne først. Stille lagde hun avisen fra sig og foldede sine hænder under nakken og lå og stirrede op i loftet. Den dybe stilhed i stuen fik Agnes til at løfte hovedet og se på hende.

„Hvad er der?“ spurgte hun, da hun så, at tårerne trillede ned ad Ingas kinder.

„Borger er død“.

Dagen efter var både Troels og Eriks dødsannoncer i.

„Hvad dør de af?“ spurgte Inga, „de var både unge og stærke, bliver de pint, sultet eller mishandlet til døde?“

„Måske der er epidemier?“ mente Agnes, der altid så på tingene ud fra en læges standpunkt.

Dagen efter klagede Agnes sig til Rolf. „Hvis den krig ikke snart holder op, og hun bliver fritaget for sin frygtelige uvished, så tror jeg, hun dør.“

Thor havde været borte omtrent et år, og i stedet for at vænne sig til det, tog nervepresset til. Hvad ville der ske med fangerne, når Tyskland gav op? Ville de overleve det?

En dag, da hun var i særlig dårligt humør, bad Agnes hende om at besøge nogle ærinder for sig nede i byen. Det gjaldt om at holde hende i gang. Agnes syntes ikke om den grublende tavshed, der var kommet over hende den senere tid.

Da Inga nærmede sig Hovedgaden, så hun en Røde Kors bil køre syd på. Der kom én til og én til. Hun gav sig til at tælle 4—5—6. Hun løb, 7—8—9. Nu havde hun nået Hovedgaden.

Det var svenske biler, og hun talte op mod 100 biler. Hun græd. Det var, som om hun havde set barmhjertighedens engel køre igennem byen.

Den unge mand, der stod ved siden af hende, græd også, så hun.

„Hvad mon de skal til Tyskland efter?“ spurgte hun de omkringstående. Ingen vidste det.

En forunderlig anelse jog igennem hende.

Mon de skulle ned og hjælpe koncentrationslejr-fanger? Hun turde ikke sige det højt for ikke at få en

anden forklaring. Hun så op til den blå himmel.

Gud i himlen, hvor er du forunderlig. Hvor du er med, kan det umulige ske.

Hun glemte fuldstændig, hvad hun var gået ned i byen efter og skyndte sig hjem igen for at fortælle Agnes om det, hun havde set.

Agnes så fuldstændig desorienteret på hende, som om hun troede, hun havde hallucinationer.

„Var det svenske biler?“ spurgte hun.

„Ja, de havde svensk flag påmalet vognene.“

„Hvor mange sagde du, der var?“ spurgte hun igen.

„Jeg talte ca. 100,“ sagde Inga.

Agnes så stadig tvivlende på hende.

„Agnes,“ sagde Inga indtrængende, „jeg har virkelig set og talt 100 svenske Røde Kors biler, der kørte syd på.“

Det ringede på døren. Det var fru Hansen, forpustet og stakåndet, som om hun havde løbet stærkt.

„Der er kørt masser af svenske Røde Kors biler her igennem byen for 1/2 time siden, min søn så dem.“ Flere kom til. „Det siges, at de skal hente fangerne,“ sagde én. „Det er vel nok noget, man gætter på,“ sagde Agnes roligt. „Den svenske greve Folke Bernadotte er i Tyskland,“ sagde en tredje.

De så på hinanden. Nej, det kunne ikke være rigtigt. Tyskland var jo ikke færdig endnu, og det ville jo være fuldkommen sindssvagt — set fra deres synspunkt — at slippe så mange vidner ud af deres koncentrationslejr.

„De har måske haft det godt nok dernede,“ var der én, der sagde. Ingen svarede på det, for man vidste intet uden det frygtelige, man anede gennem brevene, og dog betød brevene så uendelig meget. Man kendte håndskriften og skrivemåden og så, at de endnu var i live.

„Hvem er det, der har sagt, at det er fanger, de skal hente?“ spurgte Inga den kvinde, der var kommet med den oplysning.

Det viste sig, at det var en svensk chauffør, der havde sagt noget om

J. LEHMAN DEGN
Boghandel
Søndergade 28, Horsens

T. SØNDERGAARD LARSEN
Blikkenslagermester
Godthaabsvej 7, Ringkøbing

BØRGE RASMUSSEN
Skjoldelev, Lading

JENS RØHDE
Tømremester
Chr. X's vej 62, Viby J.

E. MARTENSEN
Aut. installatør
Glud pr. Horsens
Tlf. Glud 19

**STRØMMENS
HANDELSSELSKAB A/S**
Strømmen, Randers

**JØRGENSEN, JOHAN HASSING
& CHR. THIRUP**
Landinspektørkontoret
Kirkepladsen 2, Frederikshavn

KEMIKA
Arbejdstøjservice
Gyldendalsvej 14, Lyngby

OLDI I/S
Maskinfabrik
Arnold Nielsens Boulevard 277—279
Hvidovre

PETER MORTENSEN
Statsaut. installatør
Østergade 8, Næstved

FERD. HANSEN'S TRYKKERI
Emiliegade 4
København V.

LYNGBYGAARD
pr. Boeslunde

C. C. SMITH
Aut. G.M. autoforhandler
Nørregade 64, Køge

V. EIVIL A/S
Aut. SMC autoforh.
Borgerdiget 21, Roskilde

H. HOFFMANN & SØNNER A/S
Maltegaardsvej 24
Gentofte

LILLERØD SPANKURVEFABRIK
Tokkekøvej 9, Allerød

SOPHUS JENSEN & SØN
Herreekviperingshandler
Algade 62, Vordingborg

**OSTED
FRI- OG EFTERSKOLE**

A/S STURUP & CO. EFTF.
Munkegade 1
Helsingør

ERIK SONNE
Lektor
Kornblomstvej 89, Aalborg

KR. MIKKELSEN
Isenkrammer
Algade 81, Vordingborg

Repræsentantskabsmøde i København

Gestapofangerne noterede livlig aktivitet på flere områder.

Gestapofangerne holdt landsrepræsentantskabsmøde på Vartov søndag den 20. november.

Der var mødt deltagere fra København, Aarhus og Randers.

Formanden, Jørgen H. Barfod, af lagde beretning, efter at Arild Mikelsen var valgt til dirigent.

Formanden oplyste, at han havde korresponderet med formanden for menighedsrådet for Helligåndskirken. Der foreligger jo et gammelt ønske lige fra den gang monumentet blev rejst om, at det store kirkegårdshegn føres bag den stiliserede trefod, således at monumentet frilægges.

Der arbejdes med planer om en ny gågade med friluftsrestaurant over mod Karnappen. Der skal her også være legeplads for børn.

Man mente, at kunstneriske hensyn stillede sig hindrende i vejen for at frigøre monumentet.

Fra landsforeningen af „Erhvervs-hæmmede fra Frihedskampen“ var der rettet en henvendelse til de forskellige fangeforeninger om støtte i kravet om en bedre lovgivning til hjælp for kammerater, enker og børn. Man havde støttet denne henvendelse til Folketinget.

Bedre parkering i Rorup

Ved højtideligheden ved Rorup-stenen havde det været ret generende, at tilladelsen til parkering ved vej-siden var inddraget.

Formanden havde derfor ansøgt om at få oprettet parkeringspladser i nærheden af Rorup-stenen — ikke lige op ad af hensyn til evt. glemt madpapir.

det, da han blev anråbt af en dansker, idet han kørte forbi.

De fulgtes ad ned i byen for at høre mere. Mange kendte dem og grunden til, at den uensartede flok fulgtes ad. Der var fruer i elegante pelse og fattige kvinder i slidte kåber, der var unge kærestere og ældre mødre. „Herregud“, tænkte mange, der mødte dem, „de tror, de får deres kære hjem igen.“

Det tyder på, at der vil komme een eller anden ordning i stand.

Flere skoler ønsker foredrag

Foredragene i skolerne omkring 29. august havde fra starten fået tilslutning fra ca. 110 skoler. Tallet var i år steget til 140. Førøgelsen er især sket i Jylland.

Formanden fremhævede, at når Nordslesvig svigter, skyldes det muligvis hensynet til det tyske mindretal. Kun tre skoler i Nordslesvig har været med i arrangementet.

København deltog med 64 skoler. I anledning af 16. september havde 18 skoler haft foredrag, i anledning af 19. september 13 og i anledning af oktoberdagene 31. 12 skoler havde ønsket foredrag uden at nævne dato.

Redaktør Oluf Rikhof fortalte, at arbejdet med at skaffe abonnenter til bladet skred godt frem.

Sammenslutning eller samvirke?

Planerne om en sammenslutning af de eksisterende fangeforeninger var endnu på det forberedende stadium, og der var indkaldt til et nyt forhandlingsmøde søndag den 27. novbr.

Der blev gjort opmærksom på, at der i udkastet regnes med en sammenslutning (§ 1), mens der i flere paragraffer regnes med, at der stadig består forskellige foreninger.

Formanden svarede hertil, at målet var een forening.

Redaktør Oluf Rikhof redegjorde for arbejdet med gennemførelsen af „Dødebogsugen i Aarhus“. Den åbnes i Aarhus lørdag den 26. november og er åben til 4. december.

Udstillingen vil derefter gå til andre byer. Forarbejdet havde været meget tidskrævende, men foreningen „9. April“ havde ydet værdifuld hjælp.

På udstillingen sælges bl. a. bogen: „Barakdjævelen“ og Jyllandspostens bog om besættelsestiden.

Til landsstyrelsen valgtes Erik Beermann og Henry Clausen, der begge har sæde dér i forvejen, mens den tredje post beklædes af Henrich Winter.

☆

Under det efterfølgende samvær fortalte Erik Beermann om forarbejdet til næste landsstævne, der holdes i Roskilde.

Gestapofangerne

JULESAMVÆR

For medlemmer, familie og venner arrangeres en julesammenkomst i Admiral Gjeddes Gård torsdag den 8. december kl. 20.

Det bliver en familieaften.

JULEAFTEN I RYVANGEN

Julehøjtideligheden i Ryvangen juleaften kl. 16 vil forme sig enkel og kort.

Oberstløjtnant Børge Jensen taler, Studentersangforeningen synger og Hjemmeværnet danner fakkelborg.

Buchenwaldklubben

BUCHENWALDKLUBBEN

Gåse- og andespillet finder i år sted lørdag den 26. november kl. 19,30 i „Karnappen“, Niels Hemmingsensgade 10. Vi indleder som sædvanlig med fælles kaffebord, hvorefter det hyggelige spil tager sin begyndelse. Kun medlemmer med damer kan deltage, og da vi venter stor tilslutning, bedes de interesserede i rimelig tid anmelde deres deltagelse til kassereren, pens. politiassistent V. Soltoft, Sønderjyllands allé 7, tlf. 71 42 60. For kaffe og to stykker brød erlægges ved ankomsten kr. 6,00 pro persona. Bemærk det nye sted og vel mødt til en fornøjelig aften.

Bestyrelsen.

NEUENGAMME

Komiteen for indsamlingen til Neuengamme-monumentet og Landsforeningen for kz-fanger fra Neuengamme har truffet beslutning om at henlægge det overskud, der opstod i forbindelse med indsamlingen til monumentet i Neuengamme, i en fond.

Fondens navn er „Fonden for Neuengamme-monumentet“, og dens

AAGE LINDBERG Guldsmed Sindal - Tlf. 29
VEJLØS BYGGEFORRETNING Bülowsvej 11, Holstebro
NIELS ANDERSEN Slagtermester Banegårdsgade 8, Auning
HØGSTED I/S Søndergade 40, Frederikshavn
JYDSK TRÆ- & FINERHANDEL A/S Bissensgade 12, Aarhus C
CARL BÆK & SØN El-installatør Vestergade 33, Horsens
PLOVFABRIKKEN SKJOLD A/S Lind pr. Herning
SVEND ANDERSEN Møbelhandel Søndergade 15, Horsens
ARNE WESTERGAARD Købmand Aalbæk, Skagen
GEORG CHRISTENSEN Boghandel Axeltorv 10, Næstved
PETER MØRK Wichmandsgade 10, Odense
STENALT GODS Ørsted
W. BUCH ANDERSEN Ingeniør Stadion Allé 45, Aarhus
E. DAHL Aut. installatør Vestergade 7, Løsning, tlf. 127
BRDR. FISKE Smedemestre Silkeborg

AXEL G. NIELSEN Statsexam. ejendomsmægler Graven 18, Horsens, tlf. 2 60 00
SPAREKASSEN FOR HADSTEN & OMEGN
HERNING SVINESLAGTERI
THISTED AUTO-HJÆLP
CHR. TOFT Sejlmager Thyborøn Havn
SPARE- & LAANEKASSEN FOR LEMVIG KØBSTAD & OMEGN
A. HONORE & SØN Isenkram Andrupsgade 2, Lemvig
HERREMAGASINET C. HAAR Tranebjerg, Samsø
C. TAUL Bagermester Rosengade 38, Odder
HARTVIG GRAVESEN Storegade 15, Tarm, tlf. Tarm 37
A. E. LAURITSEN Urmager Skolegade 3, Ans
B. BENDIXEN I/S El-installatør Åboulevarden 1, Horsens
E. STRANDGAARD Rutebilejer Brabrand Langdalsvej, Jylland
GRØNBJERG BAGERI Møller Nielsen & Søn Grønbjerg
E. GROOT Vognmand Gl. Skanderborgvej, Randers

W. KÜCKELHAHN Blikkenslagerforretning Oksevej, Padborg ☆ CENTRALVARME SANITÆRE ANLÆG
FALSTERS PAPIRVAREFABRIK Nr. Alslev
JOHAN & AXEL HORNBECH A/S Frugtsaft- & marmeladefabrik Hadsund
VEJEN SPAREKASSE Søndergade 8 Vejen
TUNE LANDBRUGSSKOLE Taastrup
UNIGRAFIA REPRODUKTIONSANSTALT F. Møller & J. Rasmussen Østerbro 38, Odense

TRAGEDIENS PORTE ★ På Frihedsmuseet åbnedes den polske fotoudstilling Tragediens porte, der omfatter en serie billeder fra koncentrationslejrene, optaget af den polske mesterfotograf Adam Kaczkawski. Billedet er fra udstillingens åbning og viser fra venstre frihedsmuseets leder Aage Roussell, sekretær i den polske forening for frihedskæmpere J. Szkuta og kulturminister Hans Sølvhøj. Udstillingen er åben til den 3. januar 1967.

Polske modstandsfolk i København

I dagene fra den 7. til den 13. november havde Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme besøg af 5 polske tidligere kz-fanger og mod-

formål er at bidrage til bevarelse af mindet om ofrene fra Neuengamme. Fonden kan yde bidrag til efterladtes og tidligere fangers besøg ved Neuengamme-monumentet, til efterforskningsarbejdet om lejrens døde, til bestræbelserne for rejsning af et museum ved monumentet samt til de mindehøjtideligheder ved monumentet, der foranstalttes på national eller international basis.

Fonden ledes af en bestyrelse på 5 medlemmer. Ved stiftelsen er følgende udpeget til bestyrelsesmedlemmer: Landsretssagfører Per Federpiel, overpostbud E. H. Grome Nielsen, forretningsfører Ernst Jacob Jensen, civiloverbetjent Alex Th. Binnehalde og regnskabschef Bernth Johannesson.

Fondens regnskab afsluttes den 31. december hvert år og forelægges Landsforeningen efter revision af statsautoriseret revisor.

bj

standsfolk. Besøget fandt sted i forbindelse med åbningen af den polske særudstilling „Tragediens porte“ den 9. november i „Museet for Danmarks Frihedskamp“.

De polske gæster var inviteret til Danmark af Neuengammeforeningen i samarbejde med Frihedsmuseet og den herværende polske ambassade.

Delegationen havde følgende sammensætning (alle var medlemmer af Zbowid, den store polske sammenslutning af veteraner og koncentrationslejr-fanger): *Jozef Szkuta*, sekretær for Zbowids hovedbestyrelse og tidligere fange i Sachsenhausen, Mathausen og Gusen.

Jozef Pietrusinski, veteran fra den anden verdenskrig og i dag generalsekretær for „Rådet til beskyttelse af kampens og martyriets mindesmærker“.

Dr. Jan Zachwatowicz, arkitekt, konservator, professor ved den polytechniske højskole i Warszawa og medlem af det polske videnskaberne selskab.

Under besættelsen arbejdede professor Zachwatowicz på at redde, hvad reddes kunne af samlinger og

mindesmærker i Warszawa og organiserede samtidig den illegale undervisning på arkitektskolen i Warszawa.

I 1945—1957 var professor Zachwatowicz general-konservator og initiativtager til genopbygningen af mindesmærker i Warszawa og over hele Polen.

Jerzy Stoberski, der blev arresteret som medlem af den polske modstandsbevægelse i 1940. Dømt til døden af Gestapo. Undgik dødsdommen og blev deporteret til Auschwitz. Derfra i 1943 til Neuengamme til udekommendoen Hannover-Stöcken og ved befrielsen i 1945 i Bergen-Belsen. Stoberski er i dag direktør for det polske nationalforskringsinstitut.

Jozef Kowalik, krigsfange i officerslejren Murnau i Bayern 1939—45. Kowalik er nu kontorchef i „Rådet til beskyttelse af kampens og martyriets mindesmærker“.

Omfattende program

Der var lagt et omfattende program for vore polske gæster, hvoraf kan nævnes:

Frokost i udenrigsministeriet på

DÆMPA A/S

**ALS
HUSHOLDNINGSSKOLE**
Vollerup, Als

ROSKILDE TIDENDE
Stændertorvet 4
Roskilde

SPANGENBERG & MADSEN
Rådgivende ingeniørfirma
Gentoftegade 50
Gentofte

**STRØM
INSTALLATIONSFORRETNING**
v/ M. Jørgensen
Algade 34, St. Heddinge

MARCIA A/S
Nørre Aaby
Fyn

**Fa. PERSSON'S
CLICHE-ANSTALT I/S**
Bredgade 25 E
København

AUTOFÆRGE RESTAURATIONERNE
v/ W. Schwartzlose
Korsør Tlf. (03) 57 06 19

AAGE MADSEN
Tasso støbegods
St. Torvegade 7
Rønne

Christiansborg, kransenedlægning ved monumentet ved Helligåndskirken og i Mindelunden i Ryvangen, Thorvaldsens museum, Frihedsmuseet, Det kongelige Teater (til balletten „De tre Musketerer“), Burmeister og Wain's maskin- og skibsbyggeri med gennemgang af museet i Strandgade og besigtigelse af maskinfabrikken, rundtur i Nordsjælland med besøg i Hillerød, Frederiksborg slot, Helsingør, Kronborg og Gilleleje, koncert i Radiohuset, modtagelse på Københavns rådhus og forevisning af „De fem år“ i Dansk Film Co.'s forevisningsstal efter indbydelse af direktør Olaf Böök Malmström.

Udstillingen på Frihedsmuseet

Ved åbningen af udstillingen „Tragediens Porte“, der omfatter 40 fotografier taget 20 år efter den anden verdenskrigs afslutning i de tyske dødslejre i Polen af fotografen Adam Kaczkawski, bød museets leder, dr. Rousell velkommen.

Derefter talte kulturminister Hans Sølvhøj, den polske ambassadør Romuald Poleszczuk og lederen af den polske delegation Jozef Szkuta, der overrakte en gave til museet, en skulptur af en polsk partisan, samt en bog gave til Neuengamme-foreningen.

Den polske fotoudstilling er udstillet på „Museet for Danmarks Frihedskamp 1940—45“ til og med den 3. januar 1967. Billederne har været udstillet i England, Sverige og Frankrig, og er overalt blevet mødt med den største interesse og har opnået internationale priser. Kaczkawski har tidligere deltaget i internationale fotoudstillinger på Charlottenborg i 1951 og 1958.

Det officielle program afsluttedes fredag den 11. november med en modtagelse i den polske ambassade, hvor en række repræsentanter for den danske modstandsbevægelse var til stede.

Om aftenen vistes for en indbudt kreds i Grøndals Teatret den polske spillefilm „Kampens farver“, der handler om partisanekampene mod tyskerne i Kielce-egnen i foråret 1944. Her overrakte Jozef Szkuta en kopi af denne film, som en gave fra Spo-

wid, til Frihedsmuseet og Neuengamme-foreningen.

Kammeratskabsaften

Efter filmforestillingen samledes man til et møde med de polske gæster i Brønshøj Borger Kro. Her var mødt så mange op, at lokalet var stuvende fuldt. Ved en lille højtidelighed overrakte Neuengamme-foreningens formand, E. H. Grome, en afstøbning af skulpturen af tre muselmænd, udført i træ af en ukendt dansk kz-fange i Neuengamme, til Spowid.

Jozef Szkuta takkede for gaven og meddelte, at Spowid havde besluttet, som en tak for besøget i Danmark, at invitere fire medlemmer af Neuengamme-foreningen til Polen.

Søndag den 13. november rejste de polske gæster hjem til Warszawa. Mange var mødt op i Kastrup lufthavn for at tage afsked med vore polske kammerater. Det havde været en begivenhedsrig uge, der viser de stærke bånd, der binder venskabet mellem Polen og Danmark.

NK.

De erhvervshæmmede

„Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen“ har konfortid mandag aften kl. 19—21, St. Kannikestræde 10, København K., telefon Minerva 1336.

HANS MAGLE 75

Tidligere sognepræst i Tønder, Hans Hansen Magle, nu boende i Søborg i Gladsaxe kommune, fyldte torsdag den 27. oktober 75 år.

Pastor Magle er født på Frederiksberg den 27. oktober 1891 og blev 1918 rejsesekretær ved KFUM's missionskomité, 1920 sekretær i KFUM i Antung i Kina, blev 1926 ordineret medhjælper i Sandager, 1927 sognepræst i Brylle, præst 1931 ved Sct. Knud kirke i Odense og var sognepræst for Tønder danske menighed

fra 1937 til 1958. Efter at være pensioneret kom han til at bo i Hareskovvejen, og da man bad ham hjælpe til i Stengård menighed, der tæller 15.000 indbyggere, indvilgede han i at blive hjælpepræst her — fra 1961 og til i dag. At han er fyldt 75 år lyder utroligt, for han er strålende vital, hjælpsom og levende interesseret i alt den dag i dag! Han er desuden en storartet redaktør af det udmærkede „Kirkeblad for Stengård sogn“, der i høj grad har sit eget ansigt blandt de mange kirkeblade i Københavns omegn. Han er en kraftig fremhæver af det fælleskirkelige — det økumeniske. Han er en mand med sine meningers mod og har „bødet“ herfor mange gange. Han var i årene 1944—45 i ledelsen af P. U. F., arresteredes af gestapo 1. december 1944 og sad som fange i Frøslev til 5. maj 1945. I 1948—49 havde han et års orlov i London i Informations-tjenesten for Sydslesvigsk Udvalg. Hvem kan fortælle om „Letters to the Editor“ som han! I 1929 var han redaktør for det berømte tidsskrift „Øst — Vest“, var også medredaktør i 1942—42 ved tidsskriftet „Tidskifte“ og skrev i 1942 bogen „Men der står også skrevet“. Han oversatte i 1957 den berømte engelske historiker Arnold Toynbys „Historie-syn og religiøs tro“. Også „Sønderjysk Månedsskrift“ har nydt godt af pastor Magles pen, idet mange af handlinger af lokalhistorisk tilsnit er optegnet her.

Det skal også nævnes, at hans hustru, fru Anna Lucie, født Hansen, har været ham en storartet medhjælper under de skiftende kår. Her ser man da to hjertevarme mennesker, som føler med andre, der er i nød og besværligheder — efter bedste evne søger de at afbøde, hvad mørkt og tungt der må bæres af andre. Deres milde sind er kommet utallige til hjælp, og hemmeligheden er ganske enkelt den, at de selv er prøvet i lidelsens skole og blevet ført igennem den!

Harald Østergaard Flint

Dagbogsblade

6/11

TRODSEDE HITLER

PARIS. — Det har vakt betydelig opmærksomhed i Paris, at den tyske general Dietrich von Choltitz er død natten til i dag i sit hjem i Baden-Baden i en alder af 72 år. General Choltitz er hovedpersonen, om ikke ligefrem helten i den også for nylig på dansk udsendte »Brænder Paris« om Paris' sidste dage under tysk okkupation.

General Choltitz, som havde påkaldt sig Hitlers opmærksomhed, blev 1. august 1944 udnævnt til kommandant for Paris, men mindre end fire uger senere satte han sit navn under overgivelsesdokumentet efter forinden at have undladt at udføre Hitlers ordre om at forvandle Paris til en ruinhob, hvis det var nødvendigt for at holde byen over for de fremrykkende vestmagtsstyrker.

For to uger siden havde filmen baseret på bogen »Brænder Paris« verdenspremiere i Paris, og general Choltitz blev indbudt til at overvære den, men afslog. Han havde været syg i over et år. Paris-Presse hævder i dag, angiveligt med fru Choltitz som kilde, at den foragt, som general Choltitz var udsat for fra visse af sine ældre kollegers side indenfor den tidligere værnemagt, bidrog til at nedbryde hans helbred. General Choltitz sad i allieret fangenskab fra 1944 til 1947.

8/11

PLANLAGDE ATTENTAT PÅ BRANDT

BONN. — I Karlsruhes Forbundsret åbnes i dag under en stor publikumstilstrømning processen mod to neo-nazister af en særlig farlig type: den 24-årige amerikanske statsborger Reinhold Ruppe og den ti år ældre tysker Erich Lindner.

Sammen med en tredje, den tyske statsborger Rheinheimer, havde de i henhold til anklagen dannet en sammensværgelse, hvis ultimative formål var at genindføre nazismen i forbundsrepublikken.

Undervejs hertil forberedte de attentatet mod Willy Brandt og Hessens generalstatsadvokat Fritz Bauer. Syre-attentater og kidnapning af førende politikeres børn var også forudset. Desuden ville gruppen sprænge krigsforbryder-kartoteket i Ludwigsburg i luften.

STORT VÅBENARSENAL

Ruppe blev pågrebet, da han påske-søndag på mistænkelig vis sneg sig rundt om krigsforbryderarkivet for, som han senere har tilstået, at finde det bedste sted at anbringe en sprængladning.

Som forberedelse til attentaterne havde Lindner sørget for et anseligt arsenal af pistoler og geværer samt noget dynamit.

På det sidste skortede det dog for banden, idet et større dynamit-kup mislykkedes for dem.

Rheinheimer befinder sig for tiden på ubestemt tid i USA og har ikke kunnet inddrages i processen.

Ved forhandlinger på processens første dag gennemgik anklagemyndigheden de to anklagedes personalier. Det viste sig, at Ruppe var kommet til USA som 10-årig, da hans forældre udvandrede i 1952 og nogle år efter erhvervede amerikansk statsborgerskab.

Han oplyste, at han blev forfulgt og pint og plaget i den amerikanske skole af sine kammerater, fordi han var tysker, og han kom til at nære et brændende had til det folk, som havde besjret Hitler.

EFTER KLAN-MØNSTER

I New York traf han Rheinheimer, og de to dannede en ungdomsklub, der samlede på SS-emblemer, uniformsgenstande, våben og lignende, udformede planer om at vende tilbage til Tyskland og efter Ku-Klux-Klans mønster genindføre et nazistisk styre.

Af særlig interesse i forbindelse med det sensationelle valgresultat i Hessen i går turde det være, at Lindner under forhøret erklærede, at han havde følt sig stærkt tiltrukket af og inspireret af de tanker, som det nye parti, NPD, har gjort sig til talsmænd for i Forbundsrepublikken.

FRIHEDSMUSEET

De strømmer til.

Museet for Danmarks Frihedskamp har i år indtil nu haft 153.000 besøgende.

Det er en stigning på 12.000. Der var også sidste år en stigning i besøget på 12.000.

Bøger

Pinches Welner: »Fremmed Fugl«, Bergs forlag, København 1966, 190 sider.

Egentlig er det en bog i to dele. Første del er en samling af noveller, essays og artikler af den dansk-polske jødiske forfatter Pinches Welner, medens anden del (de sidste 50 sider) er en levnedsskildring af denne ejendommelige mand, skrevet af forlæggeren Martin Berg. Skønt disse 50 sider yderst beskedent kaldes en »efterskrift«, er det ikke den mindst betydningsfulde del af bogen. Hvor mange af os kender mon noget til Pinches Welner? Ved man, at hans hovedværk er den store roman »Den brogede Gade«, og at han i den anledning fik den danske forfatter-

forenings ærespris? Ved man, at Welner nævnes ved siden af Goldschmidt og Henri Nathansen som den tredje af vore store dansk-jødiske forfattere? Dette og meget andet får man oplysning om i den smukke »efterskrift«, der tegner et klart og ærligt billede af forfatteren Welner.

Alligevel er »den første del« naturligvis den vigtigste. Pinches Welner blev født i den elendige, smudsige og fattige jødiske ghetto i den polske by Lodz, blev fra barn af fortrolig med antisemitismen i al dens hæslethed, oplevede pogromer og Hitlers udryddelseskampagne mod jøderne, lærte at ernære sig kummerligt som skræder, fik aldrig nogen rigtig skoleuddannelse, blev flygtning i flere lande og levede over 40 år i Danmark, som han elskede højt, og hvor han nåede at blive anerkendt som dansk litterær forfatter, lige inden han døde i København i 1965.

Baggrunden for denne mands liv og forfatterskab er den østeuropæiske jødiske verden. Hitler fik myrdet eller fordrevet langt de fleste af de polske jøder. Nogle af de fordrevne fandt senere et tilflugtssted i den nye israelske stats kibbutzim (flertal af kibbutz). Jeg har ikke læst nogen bedre skildring af disse kibbutzim end Welners her i »Fremmed Fugl«.

Fra den jødiske ghetto til det frie Israel — det er linjen i dette forfatterskab. Den ældgamle »drøm« er blevet virkelighed. Eller er den det ikke endnu? Når det skete, skulle jøderne jo ikke mere være det lidende og adspilte folk på jord, det har været i årtusinder. Men hvordan ser det ud idag? Det faktiske er, at det ikke blot er araberne, der hader jøderne med et dødeligt had, men antisemitismen stikker — så utroligt det end lyder — sit diaboliske hovede åbenlyst frem flere steder i de europæiske lande. Og jøderne indbyrdes? Er de ikke stadig splittede? Welner havde jiddisch som sit modersmål; men i Israel taler de nyhebraisk. Og i Amerika er der vel mindst 5 gange så mange jøder som i staten Israel. Der er næppe nogen af de 6 millioner amerikanske jøder, der tænker på at vende »hjem« til Israel. Men kan de blive assimilerede amerikanere?

Welner tangerer alle disse store spørgsmål i »Fremmed Fugl«. Og jeg forstår det: vi andre, der ikke er jøder, bliver aldrig færdige med dette enestående, sælsomme folk. Hvem kender dette folks hemmelighed? Hvorfor eksisterer det endnu som det eneste af alle oldtidens folk, og skønt man i årtusinder har gjort alt — virkelig alt! — for at udrydde det? Jeg kan ikke formulere svaret, men jeg ved, hvor svaret skal søges. Det har nemlig forbindelse med ham, Welner et par gange omtaler som »Tømmermanden«.

Læs Welners bog grundigt og drøft den i hjemmets eller kammeraternes kreds.

HANS MAGLE.